

"כך היא גאולתם של ישראל..."

פסוקים: י"ב, י"ג, י"ד, י"ה, י"ו, י"ז, י"ח, י"ט, כ'

זכירתו חודש

1 חג הסוכות שבו עיקר זכרה לחצוה, כמש"כ בס' ויקרא (כ"ג ל"ד) ובמדבר (כ"ט י"ב) משום שזכרתו חודש זכרה העולם, כ"ו צעניני הטבע, וכן בחודש ניסן נולד זרעוה קגולה עם ה' זיליחא מזרע, ע"כ אוחו החודש מסוגל להתחזק בעצודה ה' ע"י ספור זיליחא מזרע שגורס אמונה וצטחון כמש"כ בס' דברים ט"ו ג' צפי חודש האביב, וע"ע להלן מ"ב, שנתפאר שזוה החודש 10 שעת הכושר לגאולת ישראל, וא"כ מש"ה ג"כ נקרא שמו ראש:

ה' י"ב, י"ג, י"ד, י"ה, י"ו, י"ז, י"ח, י"ט, כ'

2 (ב) לכם ראש חדשים... משמעו כמה פעמים מוזכר כמו מראש פרעות אויב [דברים ל"ב מ"ג] וכן הרבה, והפי' לכס דוקא החדש הזה מוזכר בשנה, כמו שחודש תשרי הוא המוזכר כמה שנוגע לזרע העולם, משום שבו זכרה העולם, וכלל גדול הוא שזכרתו יוס שנזכרה אוחו דבר מסוגל זה היום גם לדורות להסתחוק יומר, וזוה הטעם טבע האש צמולאי ש"ק רוחא יומר משום שאז זכרה, וכ"כ הרש"א ש"ב צ"ח ס"י מ"ג, ומש"ה בחודש תשרי עיקר דינו של אדם על כל השנה משום שבו זיוס נידון אדה"ר כמש"כ הר"ן צמ"כ ר"ה,

1 וז' נאולם מלכד הקדוש הנה, השקור בקרבנותיו כפי פירוש קדשת הקמים, יש עוד ענינים פרטים, יחדים לכל וכן מן המנים אלה כפי ענינו; ושרש פלם הוא סדר שפדנה המקהה העליונה, שכל תקון שנתקן נאור גדול שהאיר בזמן מן המזמרים, פשוט תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, והקדש הולך התקון ההוא במי שקבלו. ומה על פי זה נצטרף בנת הפסח, בכל השנים שנקטנו, לזכר יציאת מצרים; כי בהיות התקון ההוא תקון גדול מאד שנתקנו בו, וכמו שזכרנו למעלה, הקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז. והקדש בנת הולדת אותה התקון, ועל פן נחמיקב כאוקס הקנינים פלם.

ד"ר ג' רמ"א א' 160

דעת הגאולה

מקרים הם אותו שלב נוסף אל הגאולה העתידה. לכן אנו מסיימים את ליל הסדר בתפילת "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", משום שמכאן סיפור יציאת מצרים מצטיירת לפנינו וקרבנו אלינו הגאולה העתידה בצורה חיה וממשית.

העיסוק בסיפור יציאת מצרים בכל זמן מעורר את הגאולה, אולם הדבר נכון באופן מיוחד דווקא בליל הסדר. הסיבה לכך היא שבלילה זה מופיע "אור הגאולה". אור הגאולה הוא שורש כל הגאולות, שורש כל המהלך ההיסטורי, שראשיתו ביציאת מצרים וסיומו בגאולה האחרונה. שורש עליון זה הוא סגולת ישראל הפנימית, ההולכת ומפיעה בשלבי הגאולה השונים עד להופעתה המלאה לעתיד לבוא.

אור הגאולה הולך ושופע עלינו. בכל הזמנים, ובכל הדורות, גם בדורות היותר אפלים, גם בימים, אשר החושך כסה את כל אשקנו מסביב. אור הגאולה מאיר לנו בכל שנה בחג הפסח, אפילו בזמני הגלות הקשים והאפלים שהאור אינו ניכר בהם כלל. קל וחומר בתקופתנו כאשר אור הגאולה מאיר לנו בפועל, באופן שאנו קרובים יותר להשגתו: "זקל וחומר שאנו שואבים ממנו בכל מלא נשמותינו - עידוד ותקווה לאור הגאולה - ההולכת ומתחדשת עלינו (נראה שהכוונה שהנשמה הולכת ומתחדשת), בחסדי גואל ישראל המאיר לנו באורו בקוי גאולה בימינו בתוך כל המחשכים אשר שחו עלינו מעברים."

ה"ב 3, 116, 117

חג חירותנו. חג המצות. אור הגאולה הולך ושופע עלינו. הרב אומר בעולת ראי' (חלק א' עמ' טו, דה' צמ"ט) שיציאת מצרים אינה אירוע הישיר לעבר בלבד, אלא פעולה השייכת לכל מהלך ההיסטוריה ואינה נפסקת כלל. יציאת מצרים והגאולה העתידה הן עניין אחד, ומשה רבינו ואליהו הנביא, המתחיל והגומר, 'נאליים הם לגאולה אחת' (ישראל ותחייתו פרק כח). המדרגות הרוחניות של גילוי השכינה בהן זכה עם ישראל ביציאת מצרים, יציאת אל הפועל קמעת במהלך כל הדורות. לכן חשוב להבין את יציאת מצרים לא כמאורע חוד פעמי, אלא כהליך ארוך ומתמשך היוצא אל הפועל במילואו, בגאולה העתידה.

מתוך זה נבין, כי ישנו קשר בין העיסוק שלנו בגאולת מצרים ובין קירוב הגאולה העתידה. הרב בביאורו על הגדה מכאי בשם האריזל שאף על פי שעיקר העיסוק שלנו בהגדה הוא בעבר, ואנו מרחיבים בסיפור פרטי הפרטים של יציאת מצרים, מכל מקום יש לעיסוק זה, ביחוד בזמן המיוחד של ליל הסדר, סגולה פנימית לעורר את הגאולה העתידה. סיפור יציאת מצרים מעורר בנו את הציפייה לישועה ולהופעת כל המדרגות של גילוי השכינה להן לזכרנו, ואנו דבקים על ידי כך ביציאת מצרים שהיא שורש חיינו ומתוך כך, על ידי כל סיפור והעמקה בלילה זה, חנפים את אנו גדולת הנשמה לה זכינו ביציאת מצרים, ומקרים אנו בפועל את הגאולה העתידה.

אמירתנו בהגדה "השתא כאן, לשנה הבאה בני חורין" - אינה צפייה לישועה בלבד, אלא הבנה עמוקה כי סיפור היציאה פועל לקרוב הישועה ולהיותנו בני חורין. כל המעשים אותם פועלים אנו בלילה הזה

כנגד הנמכת קומת הגאולה, שהיא תוצאה של חסרון דעת, מוטל עלינו במצב זה להוסיף דעת. עלינו להתחנך לאמונה ולהסתכלות בדרכי ד', כי האמונה דורשת דעת גדולה והשקפה אמיתית ורחבה על המאורעות. מבט של אמונה על המציאות פירושו יכולת להעמיק ולראות מעבר לסיבות הקרובות, להבין את הסדר של השתלשלות הסיבות, ולראות את כל שלבי הגאולה בסקירה אחת כוללת. אם מבט זה חסר לאדם הוא אינו רואה את מעשה ד' שבתהליך הגאולה. ומכאן החשיבות הגדולה של הבנת היסודות המתבררים דרך סיפור יציאת מצרים, כיון שעליידי הארת הלילה הזה נוכל להביט בצורה נכונה על מה שעובר עלינו בדורותינו.

ה"ב 3, 116, 117 - ח"ת א"כ

8 בליל הסדר אנו נמצאים במצב נפשי אחר מאשר בשאר ימות השנה. מתגלה בתוכנו הארה פנימית מאד בהירה. כשם שישנה נשמה יתירה המופיעה בשבת ומכוחה יש לאדם הרגשות נעלות ורוסמות רוחניות, כך גם ליל התקדש חג מקנה לכל אחד מישראל הארה רוחנית פנימית מיוחדת המאירה בנשמתו הפרטית, מעין האהרה לה זכתה האומה ביציאת מצרים. לכן שואבים אנו מליל התקדש חג חיווק ועידוד לעבודתנו בדור הזה, מפני שעל ידי הארת לילה זה, האמת הפנימית נעשית לנו יותר בהירה, ואנו סוקרים את יציאת מצרים והגאולה העתידה במבט אחד, ומתוך כך אנו מוסיפים אמונה וצפיית ישועה להתגברות "קוי הגאולה" הקטנים המופיעים בדורותנו, ופועלים אנו עם א"ל, עד לגילוי אור הגאולה בשלמותו בקרוב ב"ה. מכוח אור הגאולה המתנוצץ בלילה הזה אנו יכולים להבין את הנעשה איתנו בדור זה של הקץ המגולה. מתוך אור הגאולה המאיר בזמננו הרוחני, אנו מקבלים את היכולת להתבונן על כל התהליכים העוברים על עם ישראל בצורה בהירה ומבינים אותם באופן שורשי ועמוק. מתוך כך, אנו מתחזקים בצפיית הישועה היוצרת ובנסילת חלק פעיל בגאולה - בין במחשבה ובין במעשה.

ה"ב 3, 116, 117

10 כל חג מייצג מאורע היסטורי ומציינו לזירות במחשבת העם והרגשתו. התורה היא שקובעת את דמות החג ומשרטטת קווים ותגים שבו, כדי שיוכל לשמש אספקלריה נאקנה למהות החג הנעוצה במאורע ההיסטורי ההוא. ומכאן שאין חזק רק בחינת ציון לזכר המאורע, אלא החיאת המאורע עצמו, ושמת חזק היא שמחת בראשית. של זה המאורע, עצמו. כי אילו היה חזק רק ציון לזכר המאורע, היה צריך רק להזכיר את המאורע באיזה אופן שהוא ואפילו בחינת דומה-לדומה וסימן כלשהו. ושמחת-החג לא היתה צריכה להיות דווקא במסגרת מסוימת וצורה קבועה. שמחת-החג לא היתה חייבת להיות שמחת-המאורע, אלא די היה לה שהיא באה מחמתו, וכיון שכבר באה הרי היא ברשות עצמה לגמרי ככל סתם-שמחה שאין בה אלא שמחה בלבד. ברם עכשיו שהחג הוא החיאת המאורע עצמו, הרי שהמאורע כולו כמות שארע בשעתו צריך להיות כולו ניצוק לתוך החג ולהאיר מתוכו לנפש האדם החונן.

חג הפסח הוא התחלת הרגלים, משום שבו נולד עם ישראל. הרב קורא לפסח "האביב של העולם" (מאמרי הראיה מגד ירחים, עמ' 501), כלומר, תחילת ההופעה האלוקית הגלויה בעולם, לעומת הופעת יד ד' הנסתרת בסדרי הטבע כפי שהופיעה ממעשה בראשית ועד יציאת מצרים, וכפי שאנו פוגשים אותה היום. התגלות אלוקית זו של יצירת עם ישראל ביציאת מצרים היא יסוד האמונה. בכל שנה כשאנו מגיעים אל ימי הפסח אנו נפגשים עם התחדשות הארת האמונה של טבעיות האמונה כפי שהוטבעה בנו בראשית יצירתנו. בעלי המוסר אומרים שלא הזמן עובר בנו אלא אנו עוברים בזמן. בזמני החגים אנו נמצאים בתחנות קבועות שיש בהם אוצרות ורשמים של קודש ושל יסודות אמונה. וכאשר "רכבת-הזמן" שווה באותה תחנה צריך לדעת לנצל כל רגע, ולדלות ממנה את האוצרות הנמצאים בה, ככל יכולתנו. כן בקדושת הפסח מתחדש בנו עומק הטבעיות של האמונה, מתחדשת בנו הניסיות של ע"ל כנפי נשרים שבה נולדנו.

9 ליל הסדר הוא מעין העתיד לבוא. כשאנו עוסקים בסיפור יציאת מצרים, אנו מגלים את הטבעיות של האמונה בישראל, ובכך, באופן פנימי, אנו מעוררים את הגאולה העתידה ומכינים אותה. יציאת מצרים הינה רק הכנה וראשית לגאולה העתידה והשלימה, ולכן מה שהופיע ביציאת מצרים כהכרזה והתנוצצות, ופועל לעתיד לבוא, בעת התיקון השלם, באופן שלם, קבוע ומתמיד. מהלך הגאולה מתחיל ביציאת מצרים, והולך ונמשך עד להשלמתו בגאולה העתידה, כדברי הרב באורות (ישראל ותחייתו כח, עמ' מד): "גאולת מצרים וגאולת העתיד השלמה היא פעולה אחת שאינה פוסקת".

ה"ב 3, 116, 117 - ח"ת א"כ

אין לראות את המאורע כדבר שעבר, שמן הראוי לעשוה לו זכרון כדי שלא ישכח בתוהו והומינם. המאורע פתח שער — ושוב לא נסגר הדורות, כגילוי לכל הדורות והומינם. המאורע פתח שער — ושוב לא נסגר אותו שער לעולמים. וכל דור מתייצב בפתח השער ורואה אותם מראות ראשונים. והתג הבא לחיות אותו מאורע, קולט לתוכו כל היקפו ועמקו של מאורע, והוא מסיפוגו בנפש החוגג, ולכן כל פרטי המאורע העיקריים צריכים להשתקף בכל הפרטים המקבילים להם באופיו של החג וכל צבעיו וגווניו. אחד מהם לא נעָרָר בה מבחינת תוכנו צריך המאורע להשאר נצחי וחי כבראשונה, והתג צריך להיות פירוש חי ומלא לאותו מאורע. פירוש בהיר שישקף את נשמת המאורע, שיפגח גם עתה את נשמת המאורע לתוך מעמקי הנפש המלאה שמחת המאורע. צורתו של חג היא בבחינת לבוש. נפלא שבהיכנס בו האדם, הרי הוא מתעלה ומתרום מעל לזמנו ומקומו, אל אותו זמן ואותו מקום של המאורע. הלבוש ההוא מכיל רגע בנצח שהוא נצח שברגע. גלגל-חמה, שהבהיק בוירבראשית עם זריחת המאורע, נתלה מחדש בכל שנה באותו יום ממש.

12

בסדר "הגדה" מובא: "ובכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שלא את אבותינו בלבד נאל אלא אף אותנו נאלי. ואין להכין פה כי אנו גם אנו יצאנו אי-פעם ממצרים, אלא כמו שמיצתה ההלכה: "כאילו הוא בעצמו יצא עתה משיעבוד מצרים" (רמב"ם, חמץ ומצה, פ"ה, ה"ו). כלומר: "עתה" — יצא, זה "עתה" יצא, זה "עתה" התרחשה הגאולה היא, וצריך הוא לא רק "לראות עצמו" בכך, בעיני דמיונו כמי שמשקיף אחורנית למרחקי זמן, אלא צריך הוא "להראות" עצמו בכך — בפועל ממש. בשמחת-חירות של "עתה", בנינוני חירות של "עתה". שום דבר לא עבר ולא חלף, אלא מתרחש בזה הרגע עצמו ממש. המיסב לשולחן ה"סדר" בליל ט"ו של ניסן אינו רק מזכיר את נס גאולת מצרים, אלא מחיה אותו בנפשו. חי אותו מחדש באותה שעה. חי "עתה" גאולה של "עתה". והיא שמחת-לבו "עתה". כי בעומקת הנפש אין חילוק זמנים.

היג זולניץ בר אהרן ביטרו מן הכטור א 222

13

[ב] **בנב** (פכחים קטן): לחם עוני שעוני עליו דברים הרבה, והיינו שצריך להיות דרך שאלה ותשובה הבן שאל מה נשתנה ואכילו משיבו וכמ"ס (שם קטן). בני שאלו בו אהבה שאלתו ואם לאו הוא שאל לעצמו, וכן במאמר ר"ג מלה שאלו אולכין ע"ס מה בו מדור ע"ס מה בו ואין אומרים סחס מלה שאלו אולכין ע"ס שאל הספוק בו רק דרך שאלה ותשובה (וכ"ה ג' הר"ש) והיינו שכלילה לריך האדם להרגיש בנפשו הרשות, שצריך האדם לראות ח"ע כאלו הוא ילא ממלרים בו והיינו שאלו הרגיש אדם בנפשו הרגש חוק שינא מן המילר, וכן לריך כל אדם להרגיש בכל ליל פסח כאלו הוא ילא ממלרים ולא יהי הדבר אללו כדבר הרגל לאכול מלה ומדור וכדומה, וכן כל עיקר הקנט טיבול ראשון אמרו שהיא כי היכי דליהו היכירא להינוקת (כמ"ס קוד): והיינו שיהעורר האדם מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שיש טיבו בזה וינא מהרגל וזה השאלה ראשונה על טיבול יקרות שיהי קללת ארה"ר שמקורס הי' מאכל אדם רק פרי העץ ואח"כ נחקלל ארה"ר ואכלת את עשב השדה וכיון שהיו פניו וא' חגי והמורי נאכל באכוס אחד

14

ה"ל הקב"ה הוחיל והיטו פיך האכל לחם כמ"ס (כ"ר פ"ג) ובאין בינ"מ אחר מזה עשירית שילאו ישראל ממל"ה הקליפות ונכנסו לעשר מדות: דקדושה, שגן היו עשר מכות ננוף למלרים ורפוא לישראל כמ"ס (זמ"ב לו א') התחיל התיקון לפנס ארה"ר, ולריך להרגיש השינוי שיהוקן הכל ולא יהי שאור שנעיסה וזה לריך האדם להרגיש בכל ליל פסח הרגיש מחדש ושינוי שלילה זו משינה מכל הלילות שבוה מרגיש כאלו הוא ילא ממלרים ואף דאכתי עברי 10 אחשורוס אכן מ"מ הללו עדי ה' ולא עברי פרעה שמה כבד ילאנו שלא יהי שעבוד כזה כמו במלרים שהקיפה הקליפה מכל לך כמשיג גוי מקרב גוי כעובד במשי. אמו ומזה כבד ילאנו ולריך אדם להרגיש בכל שנה ינאה מחדשת כאלו הוא ילא ממלרים:

כי צדיק - כסה [ב]

15

ואמנם כן הגאולה של יציאת מצרים פעלה בעיקר על הנשמה שיצאה לחלוטין מכללי השעבוד, ומכאן ואילך אפילו אם יהיו גלויות ושעבודים לא יהיו אלא על הגוף בלבד ולא על הנשמה. ומפני זה גאולת מצרים היא באמת גאולה עולמית שאין אחריה גלות, כי הנשמה יצאה לחרות עולמית, ויוצא את עמו ישראל מתוכס לחרות עולם. ולזאת, גאולת מצרים היתה לא רק גאולה מגלות, טהרה, טומאה, אלא גם עלי והתעלות עד אין קץ. והתקדשותם והייתם קדושים כי קדוש אני וגו' כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני (ויקרא י"א, מ"ד-מ"ה). להטהר מהטומאה ומהדגת עכורה ולהגיע עד הטהרה והקדושה היותר נהדרת, כי העליה ההדרגתית היא רק כלפי הגוף, אבל הנשמה אין לה כל הדרגות וגבולים — בחפון כמראה הבוק היא עולה למרומי מרומים עד אין קץ. וכמו אז בשעת יציאת מצרים, כן בכל שנה ושנה בהתקדש ליל שמורים לך זוכה כל אחד ואחד מישראל שהקב"ה כביכול מספל בו בכבודו ובעצמו ובעת עריכת הסדר וכל היום הראשון של החג הוא יושב במחיצתו של מקום, ואור הנשמה מתגלה אז לכל יהוד ויהוד בכל הדר קדשה ומלא צביונה — לא לפי המעשים וההתעוררות — ומופיעה בהדרה כל אותו היום, ומי שזוכה להכין את עצמו לתנות מאור הנשמה ולהתאחו בה אין קץ למעלתו, והאור הזה מאיר בו כל השנה, כולה באותה הדרת הקודש וההופעה הגלויה, שמתגלה, אז.

16

וכמו אז בשעת יציאת מצרים, כן בכל שנה ושנה בהתקדש ליל שמורים לך זוכה כל אחד ואחד מישראל שהקב"ה כביכול מספל בו בכבודו ובעצמו ובעת עריכת הסדר וכל היום הראשון של החג הוא יושב במחיצתו של מקום, ואור הנשמה מתגלה אז לכל יהוד ויהוד בכל הדר קדשה ומלא צביונה — לא לפי המעשים וההתעוררות — ומופיעה בהדרה כל אותו היום, ומי שזוכה להכין את עצמו לתנות מאור הנשמה ולהתאחו בה אין קץ למעלתו, והאור הזה מאיר בו כל השנה, כולה באותה הדרת הקודש וההופעה הגלויה, שמתגלה, אז.

מי ארור - כסה ליל ארור א 222